

ГАРЧИГ

1.	ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	2
1.1	ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ.....	8
1.2	БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ.....	10
2	СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛТ.....	11
3	НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	17
4	ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	20
5	НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	22
6	ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	22
7	ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	23
8.	ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	24
9	ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ХЭРЭГЖИЛТ.....	26
10	УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	31
11	ОЛОН НИЙТЭД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ, ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	32
12	ДҮГНЭЛТ.....	33
	ХАВСРАЛТ МАТЕРИАЛУУД.....	35

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Компанийн танилцуулга:

“Монголын Алт” (МАК) ХХК нь 1993 онд үүсгэн байгуулагдсан, үндэсний хөрөнгө оруулалттай, Монгол улсын тэргүүлэх компаниудын нэг билээ. Манай компани уул уурхай, барилгын материал төсөл, хөдөө аж ахуй, агаарын тээвэр, үл хөдлөх хөрөнгө, хэвлэл мэдээлэл зэрэг чиглэлээр үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Үйл ажиллагааныхаа туршид улс, орон нутгийн төсөвт татвар төлөлтөөрөө тогтмол тэргүүлж ирсэн бөгөөд байгаль орчинд сөрөг нөлөө багатай, дэлхийд тэргүүлэх сүүлийн үеийн дэвшилтэт техник технологийг үйл ажиллагаа, үйлдвэрлэлдээ нэвтрүүлж, улс эх орныхоо хөгжил, эдийн засагт даацтай хувь нэмэр оруулах томоохон төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлж эхлээд байна.

Төслийн зорилго:

Энэхүү төсөл нь Монгол Улсыг үйлдвэржүүлэх бодлогын хүрээнд орон нутгийн эрдэс түүхий эдэд тулгуурласан жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх, импортыг орлох, ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, уул уурхай, барилгын салбарын өсөн нэмэгдэж буй түүхий эдийн хэрэгцээг хангах юм.

Ордын газар зүйн байршил:

Дэнжийн элс–1 хайгуулын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбай дахь Дэнжийн элсний орд нь Улаанбаатар хотын Налайх дүүргийн нутагт, Улаанбаатар хотын төвөөс 60км–т, Налайх дүүргийн төвөөс 15 км–т Зуун модны элсний ордтой зэргэлдээ оршино.

Ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн дугаар MV015573А. Тусгай зөвшөөрлөөр олгогдсон нийт талбайн хэмжээ 33.77 га болно.

Анх Дэнжийн элс-1 нэртэй талбайн 12748Х тоот хайгуулын тусгай зөвшөөрлийг “Ашигт малтмалын тухай” Монгол улсын хуулийн дагуу АМГТХЭГ-ын Кадастрын бүртгэлийн төвийн даргын 2007 оны 2213 тоот шийдвэрээр “Монголын Алт” ХХК-д “Гипфель” ХХК-ийн эзэмшиж байсан 9973Х тоот тусгай зөвшөөрлөөс хэсэгчилсэн байдлаар шилжүүлэн олгосон байна.

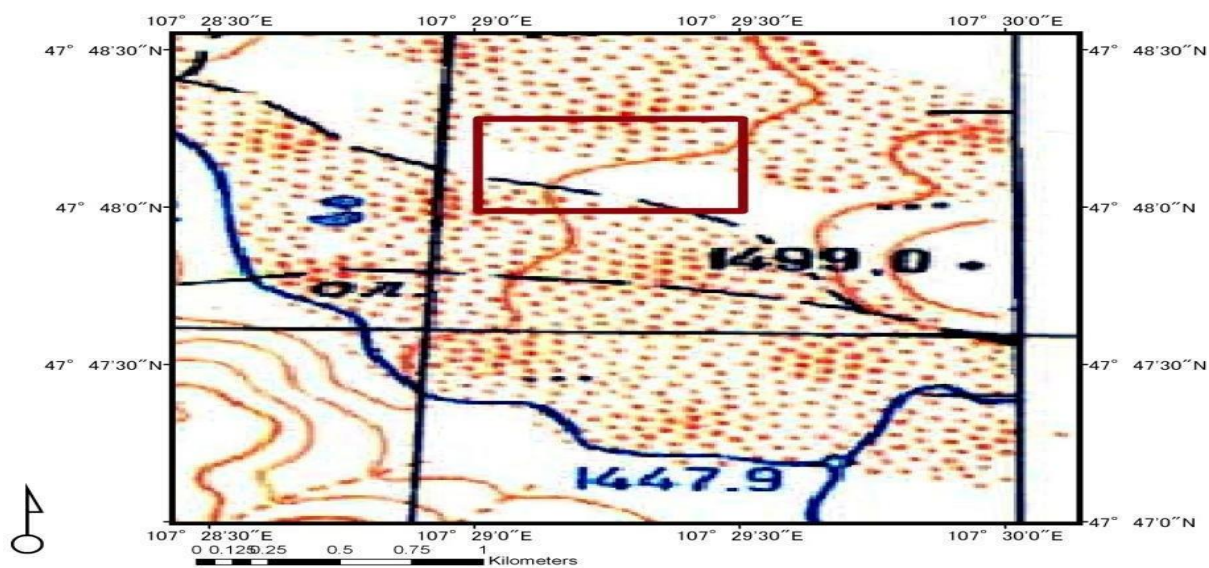
Хайгуулын ажлын дүнд "Дэнжийн элс"-ний ордын элсний бодитой (В) нөөцийг 221.327.36 куб.м, хайрганы бодитой нөөцийг (В) 5.675.06 куб метр, элсний (С) боломжтой

нөөцийг 316.684.07 куб. метр, хайрганы боломжтой нөөцийг 6.814.94 куб метр гэж тогтоосон. Ордын нийт элсний нөөц нь 538011.37 куб метр, хайрганы нийт нөөц 12.490.0 куб метр болж байна.

“Монголын Алт” ХХК-ийн “Дэнжийн элс”-ний орд нь Улаанбаатар хотын Налайх дүүргийн нутаг дэвсгэрт байрладаг бөгөөд уурхай нь зам тээвэр, цахилгаан, харилцаа холбооны бүхий л хэлбэрийг ашиглах боломжтой, дэд бүтцийн хөгжил сайтай бүсэд оршдог.

Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн газарзүйн солбилцол

1. $107^{\circ} 29' 30.4''$ $47^{\circ} 47' 59.2''$
2. $107^{\circ} 29' 00.4''$ $47^{\circ} 47' 59.2''$
3. $107^{\circ} 29' 00.4''$ $47^{\circ} 48' 16.8''$
4. $107^{\circ} 29' 30.4''$ $47^{\circ} 48' 16.8''$

Зураг: 1 Лицензийн талбай

Цахилгаан хангамж:

Уулын хэсгийн тоног төхөөрөмжүүдийн цахилгаан эрчим хүч, ажилчдын байрны гэрэлтүүлгийг 35 кВ-ын ЦДАШ, 35/04 кВ-ын дэд станцаас хангаж байна.

Усан хангамж:

Элсийг угааж боловсруулах төхөөрөмжид усан хангамж шаардлагатай ба уулын хэсгийн ажилчдад ундны усыг гүний худгийн уснаас хангаж байна. Тухайн оны ус

ашиглалтын дүгнэлтийг мэргэжлийн байгууллагаар гаргуулж, гэрээг холбогдох сав газартай байгуулж гэрээний үүргээ биелүүлэн ажилладаг. Уулын хэсгийн хувьд элс угаах төхөөрөмжийн усны хэрэглээг багасгах зорилгоор ашигласан усаа хуримтлуулж дахин элс угаахад ашиглаж байна

Авто зам:

Элсийг хатуу хучилттай улсын замаар тээвэрлэн үйлдвэр лүү хүргэнэ.

Уурхайд ашиглагдах техник тоног төхөөрөмж

Уурхайд Орос, Герман, Япон зэрэг улсад үйлдвэрлэгдсэн техник, тоног төхөөрөмжийг ашигладаг. 2022 онд ашигласан техник, тоног төхөөрөмжийг дараах хүснэгтэнд харуулав.

Хүснэгт: 1 Уурхайд ашигласан техник, тоног төхөөрөмж

№	Техник, тоног төхөөрөмж	Хүчин чадал	Тоо хэмжээ /ш/
1	HITACHI -ZX360H экскаватор	1,6	1
2	XGMA 951H утгуурт ачигч	3м ³	1
3	TONLI	25 тн	2
4	TONLI	32тн	1
5	NORD BENZ- 25 тн	18 м ³	3
6	PiCKUP үйлчилгээний машин	1 тн	1
7	Нийт		9

Зураг 2: Уурхайд ашиглагдаж буй техникүүд

Hitachi -ZX360H экскаватор

XGMA 951H утгуурт ачигч

Tonly

Nord benz- 25 тн

Элс ангилан ялгаж, угаах тоног төхөөрөмжийн ажиллагаа

Уулын хэсгээс автосамосвалаар бохир элс тээвэрлэж, элс хүлээн авах бункерт буулгаад, элс хүлээн авах бункерээс туузан дамжуургаар дамжин элс хуримтлуулах бункерт өгч хуримтлуулах бункерээс туузан дамжуургаар дамжин элс ангилан ялгах төхөөрөмжинд өгч элс хайргыг 5мм- ээс их, бага хэмжээтэй фракцаар ялгана.

Хаягдал хайрга буюу 5мм-с дээш хэмжээтэй хаягдал хайрга нь овоолгын туузан дамжуурга дамжин хаягдал хайрганы овоолго үүсгэнэ. Ангилсан элсийг (5мм-с бага хэмжээтэй) угаах төхөөрөмжид өгч холигч шурган голоор угааж элс хатаах төхөөрөмжөөс туузан дамжуургаар дамжин угаасан элсний овоолго үүсгэнэ.

Хүснэгт: 2 Элс шигших болон угаах тоног төхөөрөмжүүд

№	Техник, тоног төхөөрөмж	Хүчин чадал	Тоо хэмжээ /ш/
1	Хүрдэт шигшүүр	20 т/цаг	1
2	Туузан конвейер	130 т/цаг	3
3	Элс угаах төхөөрөмж	200т/цаг	1
4	Элс угаах төхөөрөмж XS1000*6000	140т/цаг	1

Ажиллах хүчний мэдээлэл

Уурхайд 04 сарын 01-нээс 10-р сарын 1-ны хооронд элс угаах төхөөрөмж ажилласан ба элс шигших ажил явагдаж байна. 2022 онд Уулын хэсэг нь бүтэц, орон тоогоор нийт 36 ажилтантайгаар ажиллахаар төлөвлөгөөтэй байсан боловч 27 хүний бүрэлдэхүүнтэй ажилласан. Жилд календарийн 240 хоногоор ажилласан. Ажиллагсад Монгол улсын хөдөлмөрийн тухай хуульд заасны дагуу ажиллаж амарч байна.

Хүснэгт: 3 Ажиллах хүнийн нөөцийн мэдээлэл

№	Албан тушаал	Орон тоо	Жилд ажиллах сар
1	Уулын хэсгийн дарга	1	12
2	Уулын инженер	1	10
3	Уулын мастер	4	10
4	Цахилгаан мастер	1	10
5	Засварын мастер	1	10
6	Екскаватор оператор	3	10
7	Дугуйт ачигчийн оператор	3	10
8	Тээврийн жолооч	3	10
9	Жолооч	1	10
10	Тогооч/туслах ажилчин	2	10
11	Шигшүүрийн оператор	9	12
12	Харуул	2	
	Нийт	31	

Уурхайн барилга байгууламж

Ил уурхайн бүрэлдэхүүнд түүний үндсэн үйл ажиллагаатай шууд холбоотой дараах объектуудыг барьж байгуулсан. Үүнд:

- Элсний ил уурхай, шимт хөрсний овоолго, хөрсний овоолго
- Засварын газар, граш, 1-2
- Сэлбэг хэрэгсэлийн агуулах
- Захиргаа, ажилчдын түр амрах байр
- Ажилчдын шинэ хоолны газрын суурын ажил хийгдээд явж байна.

Сэлбэг хэрэгсэлийн агуулах

Сэлбэг хэрэгсэл болон материал хадгалах 2 агуулахтай ба тоног төхөөрөмж, тэдгээрийн эд анги, сэлбэг хэрэгсэл зэргийг хадгалах 50х50 метрийн хэмжээтэй задгай талбай байгуулсан. Ил уурхайн болон бусад хэсгүүдэд хэрэглэгдэх тоног төхөөрөмж, машин техникийн шатах тослох материалыг Улаанбаатар дахь төв Засвар үйлчилгээний төвөөс хангадаг ба шатахууныг Евро блокны үйлдвэрт байрлах ШТС-аас зөөврийн шатахууны тэргээр хангаж байна.

Захиргаа ба ажилчдын хооллох түр амрах байр

Уулын хэсгийн бичиг хэрэг, харилцаа холбоог ашиглан ажлаа явуулах захиргааны

байр, үдийн хоол идэх, түр амрах зориулалтай ажилчдын байрыг тус тус барьж ашиглалтанд оруулан ажилчдын ажиллах нөхцөлийг хангаж байна.

Зураг: 3,4 Ажилчдын хоолны газрын суурь тавигдаж байгаа нь

Зураг: 5,6 Засварын газар

Зураг:7 Ажилчдын түр амрах байр

Зураг: 8 Хооллох хэсэг

Зураг 9: Сэлбэгийн агуулах

Зураг: 10 35/04 шугамын дэд станц, Дизель генератор нэмэлтээр суурилуулж ашиглахаар ажиллаж байна

1.1. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

Агаарын чанарт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

- Уурхайлалтын үйл ажиллагааны явцад тоосжилт бий болж орчны агаарын чанар, хүмүүсийн эрүүл мэнд, орон нутгийн экосистемд сөргөөр нөлөөлөх.
- Салхины элэгдлээр хаягдал гадаад овоолго тоос босож, орчин тойрны агаар бохирдох, хүний эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөх
- Тээврийн хэрэгслүүд замаас гарч зогсох, үйлчилгээ засвар хийх зэргээс тоосжилт үүсэх, агаар орчинд нөлөөлөх

Хөрсний чанарт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

- Төсөл хэрэгжих хугацаанд шимт хөрсний удаан хугацааны хадгалалтаас өнгөн хөрсний шим тэжээлийн бодис алдагдах, ялзмагийн агууламж багасаж болзошгүй.
- Хөрсөн бүрхэвч дээр зузаан нарийн тоосоор хучигдсанаас болж ургамлын фотосинтезийн үйл ажиллагаа алдагдан улмаар хөрсөн бүрхэвч үржил шимээ алдана.
- Шатах тослох материалын асгаралт, нэвчилт түүнчлэн ахуйн хог хаягдал зэрэг нь богино болон удаан хугацаагаар хөрсний бохирдлыг үүсгэж болзошгүй.

Усны чанарт нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

- Уурхайн дэд бүтцийн барилгын ажлын явцад гадаргын уст цэг болон, голын гулдрил, тослох материал, барилгын материалын хог хаягдлаар бохир зэрэг түр зуурын нөлөөлөлд өртөх
- Уурхайн ашиглалтын явцад болон дэд бүтцийн барилгын ажлын явцад хуурай сайруудыг бохирдуулах эрсдэл нэмэгдэх

Амьтан, ургамлын зүйлийн бүрдэлд нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

- Элс олборлох, ачих, тээвэрлэх үеийн байнгын тоосжилтоос ургамлын фотосинтезийн эрчим буурах
- Уурхайн үйл ажиллагаанаас нөлөөллийн улмаас бэлчээрийн ач холбогдол бүхий талбай доройтох хумигдах
- Уурхайн олборлолтоос нийт 33.77 га талбайн ургамалан нөмрөг шууд, шууд бус нөлөөллөөр устах
- Шатах тослох материал алдагдах асгарч нэвчих нь хөрсийг богино болон удаан

хугацаанд бохирдуулсанаас ургамалан нөмрөгт нөлөөлөх

- Уурхайн дуу чимээ, гэрэлтүүлэг, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөс зэрлэг амьтад уурхайн орчмоос дайжна.
- Уурхайн нүх, ухаш, шуудуунд мал, амьтан орж үрэгдэж үхэж болзошгүй.
- Зам ашиглалтын явцад зарим нэг зүйлүүдийн хэвийн шилжилт хөдөлгөөн алдагдах

1.2 . БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТУХАЙН ЖИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

2022 онд Төв аймгийн Сэргэлэн сумын нутаг дэвсгэрт байрлах “МАК Евро блок үйлдвэр нь 250,000 м³ блок үйлдвэрлэхээр төлөвлөсөн байна. Үүнээс үзвэл “Дэнжийн элс”-ний уулын хэсэг нь 55173.4 м³ цэвэр элс олборлож боловсруулан Евро блок үйлдвэрт нийлүүлэхээр үйл ажиллагааны төлөвлөгөөндөө тусгасан.

Ийнхүү дээр дурдсан төлөвлөгөөний дагуу үйл ажиллагаанаас гарч болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг БОННУ-ний зөвлөмжүүд дээр үндэслэн тодорхойлж тэдгээрээс урьдчилан сэргийлэх, түүнийг багасгаж бууруулах арга замыг уурхайн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд багтаасан болно.

Зорилго: Уулын хэсгийн үйл ажиллагаанаас урган гарах сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах, арилгах байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний дагуу төлөвлөгөөт ажлуудыг авч хэрэгжүүлэн нөлөөллийг хамгийн бага төвшинд байлгахад оршино.

Дээрх зорилгыг биелүүлэхийн тулд дараах зорилтуудыг дэвшүүлэн ажиллана. Үүнд:

- Олон улсын байгаль орчны менежментийн тогтолцоог амжилттай нэвтрүүлэх
- Байгаль орчны хяналтаар илэрсэн эрсдэл, сөрөг нөлөөллийг цаг алдалгүй илрүүлж, арилгах бууруулах арга хэмжээг зохион байгуулах
- Уулын хэсгийн орчны ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх арчилгаа, тордлого сайжруулах, тогтмолжуулах
- Байгаль орчныг хамгаалах, сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арилгах талаар заавар зааварчилгааг ажиллагсад сургалтыг хэлбэрээр өгөх.
- Дүүргийн удирдлага, хяналтын байгууллага, ард иргэдтэй байгаль хамгаалах асуудлаар зөвлөлдөж тэдний саналыг авч хамтран ажиллах
- Хог хаягдлын менежментийг сайжруулах

2. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Агаарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр хийсэн ажлууд

Уурхайн үйл ажиллагааны төлөвлөлтийн дагуу Дэнжийн элс-1 уулын хэсгийн дарга дотоод замын сүлжээг баталсан бөгөөд зөвхөн батлагдсан замаар үйл ажиллагаа явуулах зааварчилгааг нийт ажилчдад өдөр тутмын наряд дээр сануулан, уулын мастер тогтмол хяналт тавьж ажилладаг ба салхи шуурга, хуурайшилт ихтэй үе буюу 5-8 саруудад тоос шороо их байгаа зам талбай, дотоод тээвэр, овоолгуудын усалгааны хэмжээг нэмэгдүүлж, тухайн өдрийн цаг агаараас хамааран 32 тонны усалгааны машинаар тогтмол усалгаа хийж, агаарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулж ажиллалаа.

Доорх хүснэгтэд зам талбайн тоосжилт бууруулахад ашигласан усны хэмжээ болон бусад мэдээллийг оруулав.

Хүснэгт 4

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	1 сар	2 сар	3 сар	4 сар	5 сар	6 сар	7 сар	8 сар	9 сар	10 сар	11 сар	12 сар	Нийт дүн
Усны тонли	рейс	0	0	0	0	1	4	2	2	2	2	0	0	13
Усны хэмжээ	м3	0	0	0	0	32	96	64	64	64	64	0	0	320
Нийт зам талбай	км	0	0	0	0	4	6	6	6	4	6	0	0	32

Зураг: 11 Усалгааны машин

Үйл ажиллагааны явцад замын тоосжилтыг багасгахын тулд батлагдсан зам талбайгаар зөвшөөрөгдсөн хурдаар тээвэрлэлт хийхэд уулын мастерууд тогтмол хяналт тавьж ажиллаж байна.

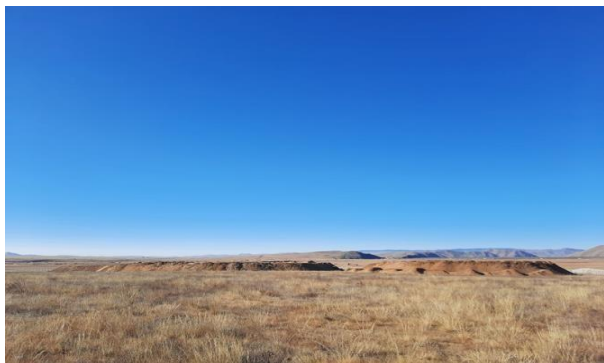

Зураг: 12,13 Зам усалгаа хийжэ буй байдал.

ГАЗРЫН ГАДАРГА, ХӨРСӨН БҮРХЭВЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР ХИЙСЭН АЖЛУУД

Хөрс хамгаалах, хөрсний бохирдлоос сэргийлэхээр төлөвлөгөөнд тусгагдсан ажлуудын хүрээнд дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн. Үүнд:

Хөрс болон шимт хөрсний хуулалт хадгалалтыг MNS 5916:2008 /Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт/ стандартын дагуу тусгай талбайд үүсгэн хадгалж байна. Хадгалалтанд хяналт тавьж шимт хөрсний овоолгонд мэргэжлийн байгууллагаар шинжилгээ хийлгэсэн ба шимт хөрсний үндсэн үзүүлэлтүүдийг хангаж байна .

Зураг: 14,15 Хөрс болон шимт хөрсний овоолго үүсгэсэн байдал

Уулын хэсгийн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх ажлын хүрээнд: Шар хуайс, Улиас зэрэг 320 ширхэг 2 төрлийн суулгацийг суулгаж арчилгаа тордлогыг хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг 16,17: Ногоон байгууламж

Зураг:18,19 Тарилт ургалтын үйл явц

Хөрс хамгаалж, цөлжилтөөс сэргээлхийн тулд эзэмшил талбайд олон салаа зам гаргахгүй байхад анхаарч, хяналт тавьж зөвхөн батлагдсан зам талбайгаар хурдаа тохируулан зорчих зааварчилгааг тогтмол өгч байна.

Хөрсний бохирдлоос сэргийлэх ажлын хүрээнд:

Хүнд машин механизмын засвар, үйлчилгээ, тээврийн хэрэгслүүдээс гарах ШТМ бохирдолыг бууруулах ажлын хүрээнд тусгайлан бэлтгэсэн талбайд засвар үйлчилгээг явуулж тос масло асгарахаас сэргийлэн зориулалтын сав ашиглан гүйцэтгэж байна. Мөн ШМТ хадгалах талбайг хатуу хучилттай болгож бохирдол үүсэхээс сэргийлэн ажиллаж байна.

Хөрсөнд тос масло асгарсан тохиолдолд тухай бүр нь бохирдсон хөрсийг хусаж цэвэрлэж зориулалтын хөрс саармагжуулах талбайд саармагжуулж шинэ хөрсөөр хучилт хийж эзэмшил газрын хэмжээнд болон ойр орчимд бохирдол үүсэхээс сэргийлэн ажиллаж байна.

Зураг: 20,21: Хаягдал тос хадгалах талбай болон сав

Зураг: 22,23 Хөрс саармагжуулах талбай, Аюултай хог хаягдлаа өгөхдөө гэрээний дагуу дуудлага өгч нийлүүлж байна

Усны чанар, нөөцөд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр хийсэн ажлууд

Зураг: 24 Баталгаажуулалтын гэрчилгээ

Зураг: 25 Усны хэрэглээний бүртгэл

Уулын хэсгийн мастерууд өдөр, шөнийн ээлжид ажиллах ба ээлж хүлээлцэх бүрт гүний худгийн тоног төхөөрөмж, эрүүл ахуйн бүсийн хамгаалалтыг тогтмол шалгаж үзлэгийг хийж усны хэрэглээг тогтмол батлагдсан загварын дагуу бүртгэж хяналт тавьж ажиллаж байна. 2021 оны 12-р сард “Туулын сав газраас” цооног өрөмдөх зөвшөөрөл авч 1 худаг өрөмдсөн.

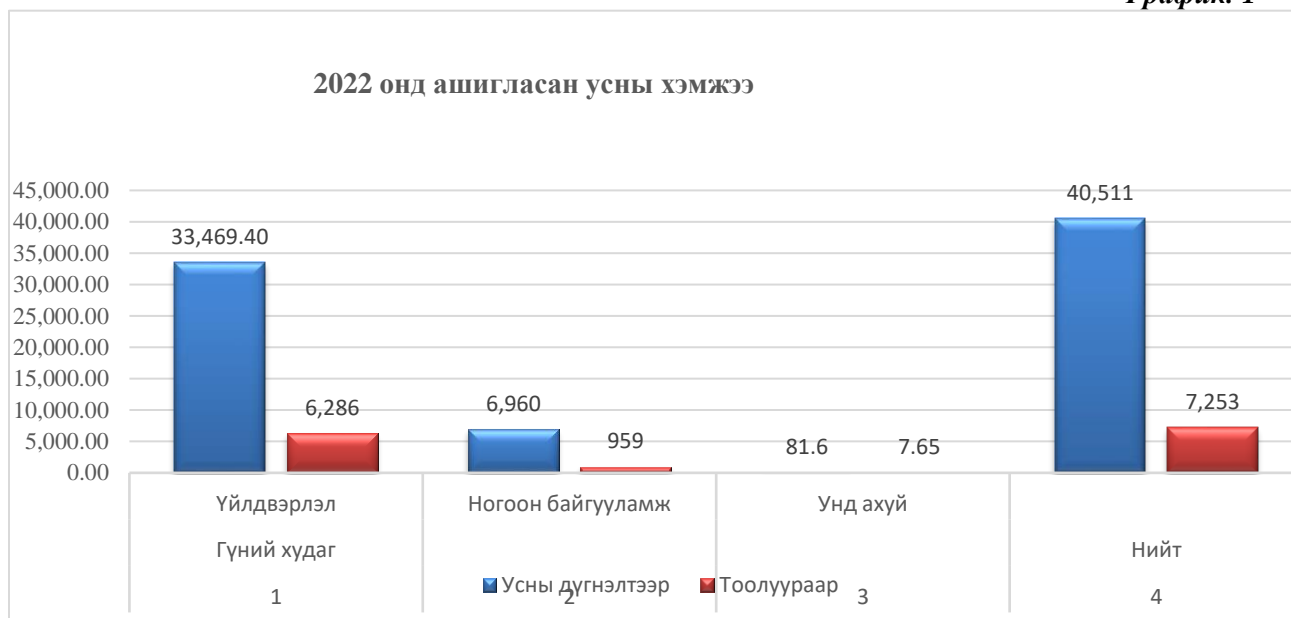
Уурхайн 2022 онд ашигласан усны хэмжээ

Хүснэгт: 5

	Эх үүсвэр	Зориулалт	Ус ашиглах хэмжээ	
			Усны дүгнэлтээр	Тоолуураар
1	Гүний худаг	Үйлдвэрлэл	33,469.40	6,286
		Ногоон байгууламж	6,960	959
		Унд ахуй	81,6	7,65
	Нийт		40,511	7,253

2022 онд тоолуурын заалтаар нийт 7,253 м3 ус ашигласан.

График: 1

АМЬТАН, УРГАМАЛД ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР ХИЙСЭН АЖЛУУД

Зэрлэг амьтад болон иргэдийн малыг уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаанд өртөх, нүх, ухашинд унахаас сэргийлж тусгай зөвшөөрлийн талбайг тойруулан 2230 м урттай хашааг барьж байгуулсан ба энэхүү хашааны төв хаалган дээр байнгын 24 цагийн харуул хамгаалалт ажиллаж орчны хяналт тавьдаг.

Уулын хэсгийн ажилчдад ховор, нэн ховор амьтад тэдгээрийг бүртгэх, хамгаалах талаар сургалт орж байгаль орчны менежментийн системийн дагуу амьтны үзэгдлийг бүртгэж хяналт тавьж ажиллаж байна.

Зураг: 26 Сургалт

СУРГАЛТЫН БҮРТГЭЛ

Сургалтын сэдэв: Ховор, нэн ховор амьтад, Дунд зэрэм хүрээлэл
Сургалт явуулагч: Сургалтын инструктор Б. Аринжаргал
Байгаль орчны менежментийн Б. Дамбаа

Хугацаа: 1 цаг
Огноо: 2021.10.06

№	Амьт нэр	Амьтны тусламч	Хамгаалсан байр	Түрэмг үзэг
1	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
2	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
3	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
4	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
5	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
6	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
7	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
8	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
9	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
10	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
11	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
12	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
13	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
14	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
15	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
16	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
17	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
18	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
19	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
20	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
21	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
22	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
23	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
24	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
25	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
26	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
27	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод
28	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод	С. Дорнод

Зураг: 27 Сургалтын бүртгэл

Ургамлан нөмрөг

Ургамалжилтын жагсаалт, зүйлийн бүрэлдэхүүн:

Хүснэгт: 6

дд	Ургамлын нэр /латин/	Монгол нэр
1	<i>Cleistogenes squarrosa</i> /Trin/ Keng	Дэрвээн хазаар өвс
2	<i>Koeleria macrantha</i> /Ldb/ Schult	Дааган сүүл
3	<i>Poa attenuate</i> Trin	Сунагар биелэг өвс
4	<i>Agropyron cristatum</i>	Саман ерхөг
5	<i>Carex pediformis</i> C.A.Mey	Зогдор улалж
6	<i>Caragana pugmaea</i> /L/ DC	Тарваган харгана
7	<i>Kochia prostrata</i> /L/ Schrad	Дэлхээ тогторгоно
8	<i>Salsola collina</i>	Толгодын бударгана
9	<i>Spiraea aguilegefolia</i> Pall	Удвал навчит тавилгана
10	<i>Potentilla acaulis</i> L	Ишгүй гичгэнэ
11	<i>Artemisia anethifolia</i> web.ex. Stechm	Божмог шарилж
12	<i>Artemisia frigida</i> willd	Агь

Дээрх ургамалжилтын зүйлийн бүрдэл, эвшилд хяналт тавьж, бүртгэл, ажиглалтыг хийж ажиллаа. Дэнжийн элс-1 уулын хэсэг нь ургамалжилтын ангиллаар Бага Хэнтийн уулархаг мужийн уулын хээр, нам толгодын хөндий, тал хээрийн бүсэд багтана.

Ургамлын аймаг: Хээрийн судалгааны үр дүнд судалгааны талбайд нийт 19 овог, 38 төрөлд хамаарагдах 46 зүйл гуурст дээд ургамал бүртгэгдэв. Үүнээс хамгийн их зүйлтэй овогт Нийлмэл цэцэгтэн-10, Буурцагтан-7, Үетэн-6, Сарнайтан-6; хамгийн олон зүйлтэй төрөлд Гичгэнэ-4, Харгана-2, Улалж-2, Шарилж-2, Банздоо-2 тус тус хамаарагдаж байна. Ургамлын аймгаар авч үзвэл нийт бүртгэгдсэн ургамлын нийлмэл цэцэгтэн-22%, үетэн-13%, буурцагтан-13%, сарнайтан-13%-ийг тус тус эзэлж байна.

Ургамалжилтын судалгаа: судалгаанаас үзэхэд энэхүү бүс нутагт 46 зүйл гуурст дээд ургамал тэмдэглэгдсэнээс олон наст өвслөг ургамал 89% (41 зүйл)-ийг эзэлж байв. Үлдсэн 11%-ийг сөөг ургамал (4% буюу 2 зүйл) болон заримдаг сөөгөнцөр ургамал (7% буюу 3 зүйл) бүрдүүлж байв. Судалгаа хийх үед тухайн нутаг хуурай гандуу байсны улмаас зарим ургамал гараагүй байсан. Ялангуяа цөөн наст өвслөг ургамалууд огт гараагүй байсан. Иймээс энэ тоо цаашид өсөх бүрэн боломжтой юм.

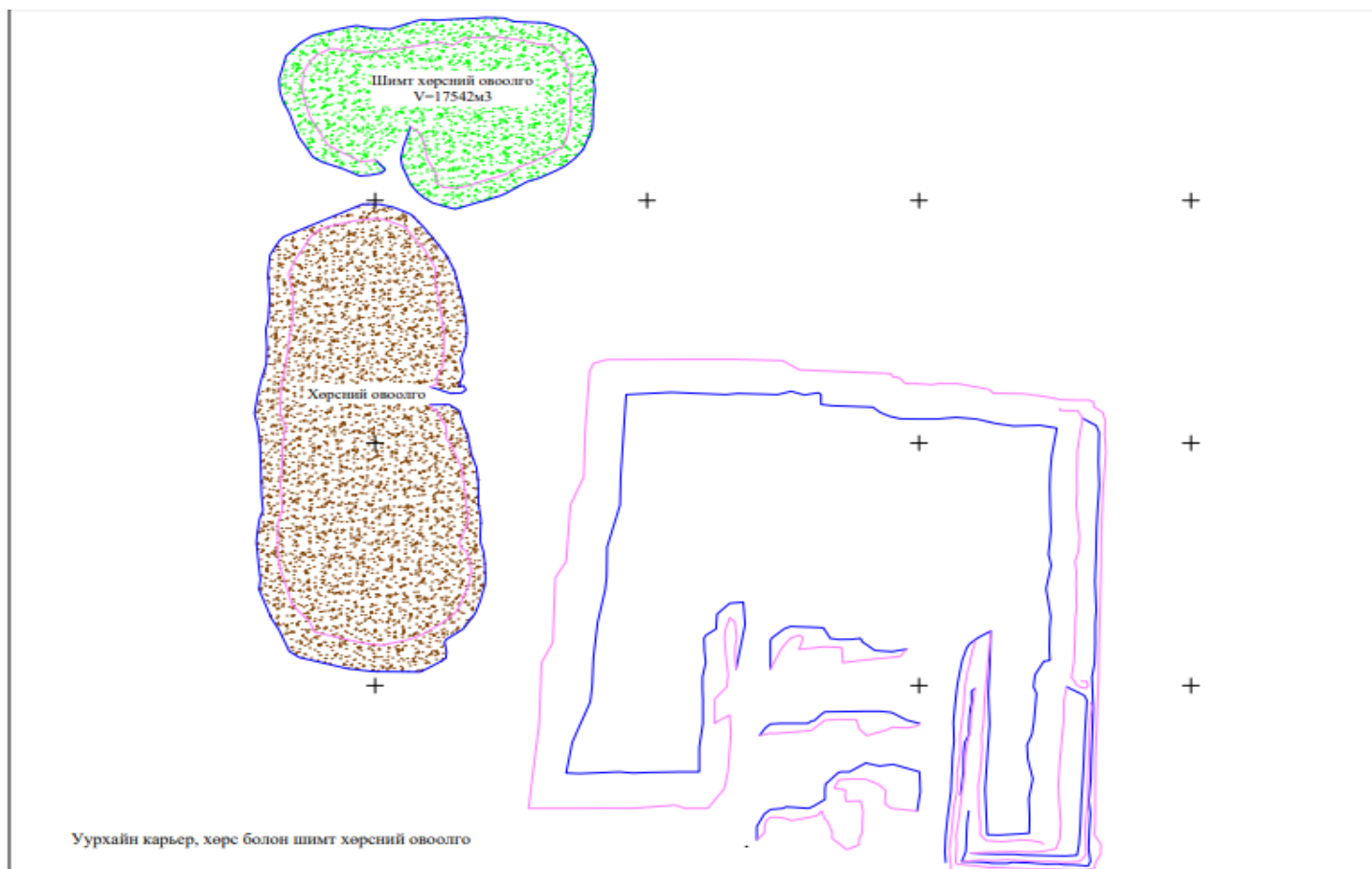

Зураг: 28, 29 Ургамлын мониторинг хийж байгаа үйл явц

3. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Дэнжийн элс-1 уулын хэсэг нь 2022 онд 5100 мян м³ талбайд шимт хөрсийг хуулан шимт хөрсний овоолго үүсгэсэн. Цаашид овоолгын өндрийг нэмэх учир энэ онд биологийн нөхөн сэргээлтийн ажил хийгдээгүй болно. Шимт хөрсний овоолго үүсгэх хадгалах үйл ажиллагааг ТЭЗҮ, БОННУ болон "Газар шорооны ажлын үед шимт хөрс хуулалт, хадгалалт" MNS 5916:2008 стандартын дагуу налуууг 18-22 градусын налууугаар хэвгийжүүлэн хадгалалтад хяналт тавьж , шимт хөрсний овоолгын өндөржилт 5 м , налуу, тогтвортой байдлыг хангаж ажиллаа. Мөн шимт хөрсний овоолгод мэргэжлийн байгууллагаар шинжилгээ хийлгэсэн ба шимт хөрсний үндсэн үзүүлэлтүүдийг хангаж нөхөн сэргээлтэд ашиглаж болохоор байна . */Шимт хөрсний шинжилгээний хариуг хүснэгт 7: харуулав/*

Зураг: 30 Уурхайн карьсар болон шимт хөрс овоолго

№	Он	Цэгийн нэр	Sr	Cd	Pb	Cu	Zn	Cr
			ppm	ppm	ppm	ppm	ppm	ppm
1	2022.04.07	Шимт хөрс овоолго	319.7	илрээгүй	20.0	28.6	69.5	илрээгүй
	2022.08.17		312.9	0.005	9.7	29.3	23.2	0.005
2	2022.04.07	Хог хаягдлын цэг	294.9	0.005	10	31.4	36.9	0.005
	2022.08.17		246	0.005	12	28.5	23.6	0.005
Хүлцэх агууламж /MNS 5850:2019/			150	3,0	100,0	100,0	300,0	150,0
Хортой агууламж /MNS 5850:2019/			1000,0	10,0	500,0	400,0	500,0	600,0
Аюултай агууламж /MNS 5850:2019/			1800,0	20,0	1200,0	1500,0	1000,0	1000,0

Хүснэгт: 7 Хөрсний хүнд металлын шинжилгээний дүн

Уурхайн хашааг тойрсон мод бутны тайралт, таналт, усалгаа арчилгааг тогтмол хийж гүйцэтгэлээ. 2013 оноос хойш нийт 3 төрлийн 690 ширхэг мод бут тарьсан ба ургалтын хувь 98% байна.

Зураг: 31 Ногоон байгууламж

Зураг: 32 Ажлын байрны ойр орчим арчилгаа цэвэрлэгээ

Зураг: 33 Мод бутны тайралт, арчилгаа бордох

3. ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Нийслэлийн нутаг дэвсгэрт түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжүүдийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан дүйцүүлэн хамгааллын ажлын хүрээнд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн 2021 оны 58 дугаар зарлиг, Засгийн газрын 2021 оны 350 дугаар тогтоол, Нийслэлийн засаг даргын 2021 оны А/908 дугаар захирамжийн дагуу “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хэрэгжилтийг хангуулж ажиллахаар нийслэлийн нутаг дэвсгэрт нэгдсэн зохион байгуулалтаар шилмүүст мод тарих , гүйцэтгэх ажилд дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд төсвөлсөн мөнгөн дүнгээ / 8.000.000 төг / зарцуулан энэхүү бүтээн байгуулалтад оролцсон.

Мод тарьсан талбайн солбицол:

	Х	Ү
1.	47 46 19.13	1. 106 42 55.58
2.	47 46 16.25	2. 106 43 06.54
3.	47 46 13.73	3. 106 43 04.77
4.	47 46 13.89	4. 106 42 53.

“Монголын Алт” (МАК) ХХК-ийн “Дэнжийн элс” -1 уулын хэсгийн 2022 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайлан

Зураг: 34,35,36,37,38 Дүйцүүлэн хамгаалах ажлын явц

Дүйцүүлэн хамгаалах ажил нь 10 сарын байдлаар дуусаагүй байгаа тул НБОГ-с акт тайлан ирээгүй байна.

4. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Төслийн хамрах хүрээ нь Улаанбаатар хотын Налайх дүүргийн барилга байгууламж, үйлдвэрлэлийн төвлөрсөн хэсэгт хамаарч байгаа бөгөөд тус дүүргийн 5-р багийн Дэнжийн элсний уурхайн ойр орчимд нүүлгэн шилжүүлэлтэнд хамрагдах айл өрх байхгүй юм.

5. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төсөл хэрэгжүүлэх нутаг дэвсгэрийн уурхайн ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайд олборлолт эхлэхээс өмнө 2012 онд Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн дагуу ШУА-ийн Археологи ба Палеонтологийн төвөөр хайгуул, судалгааг хийлгэсэн бөгөөд тус хайгуул судалгаагаар археологи, палеонтологийн ямар нэгэн олдворт зүйл байхгүй гэсэн дүгнэлт гарсан.

Төслийн хамрах хүрээ нь Улаанбаатар хотын Налайх дүүргийн барилга байгууламж, үйлдвэрлэлийн төвлөрсөн хэсэгт хамаарч байгаа тул тусгайлан “Түүх соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөө” боловсруулах шаардлагагүйг БОННУ-д зөвлөсөн байдаг.

Гэсэн хэдий ч уурхайн үйл ажиллагааны явцад санамсаргүйгээр археологи ба палеонтологийн олдворууд олдож болзошгүй тул үйл ажиллагааны явцад санамсаргүй олдворууд олдсон тохиолдолд Монгол улсын соёлын өвийг хамгаалах хууль болон компанийн “Санамсаргүй олдворын үед ажиллах журам”-ын дагуу дагаж мөрдөн ажиллахаар төлөвлөсөн байдаг. Төлөвлөгөөт онд үйл ажиллагааны явцад ямарваа нэгэн түүх соёлын олдвор илрээгүй болно.

7. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Химийн бодисын эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

Компанийн хэмжээнд дагаж мөрдөж байгаа “Хортой ба аюултай бодисын менежментийн төлөвлөгөө”-г хэрэгжүүлж ажиллаж байна. Уулын хэсгийн үйл ажиллагаанд техникийн тос, маслыг Евро блокны үйлдвэр болон компанийн Улаанбаатар хот дахь Техник үйлчилгээний төвөөс олгодог бөгөөд бага хэмжээний тосолгооны материалуудыг уулын хэсгийн сэлбэг, хэрэгсэлийн агуулахад хадгалж ашиглаж байгаа бөгөөд ашиглалт хадгалалтанд уулын мастер тогмол хяналт тавьж ажилладаг.

Ахуйн хэрэгцээнд хэрэглэгдэх цэвэрлэгээний бодисуудыг аж ахуйн агуулахад хадгалж байна.

Гал түймрийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх төлөвлөгөөний биелэлт

- ✓ Болзошгүй галын аюулаас урьдчилан сэргийлэхийн тулд нийт ажилчдад тогтмол зааварчилгаа өгч, хяналт тогтмол тавьж ажилласан. Гал унтраах багаж хэрэглэлийн бүрэн бүтэн байдлыг хангаж зохих газруудад байрлуулсан.
- ✓ Галын аюулаас сэргийлэх дохио, санамж, тэмдгүүдийг шаардлагатай газарт нь байрлуулсан.

2022 оны 05, 09 дүгээр саруудад Гамшгаас хамгаалах, аврах тактикийн ажиллагаа, гал унтраах болон гамшигт нэрвэгдсэн ажилчдад эмнэлэгийн анхны тусламж үзүүлэх сургалтыг Төв Аймгийн Онцгой байдлын газрын аврах болон гал унтраах анги, Улаан Загалмайн нийгэмлэгийн нийт 25 хүний бүрэлдэхүүнтэй баг ирж үзүүлэх, дадлага олгох сургалтыг 2 цагийн хугацаатай орсон. 10:30 цагаас 12:00 цагийн хооронд. 2 цагийн хугацаатай орсон. 10:30 цагаас 12:00 цагийн хооронд болсон.

/Зураг 39,40 Гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, гал унтраах арга эзэмших анхны тусламж үзүүлэх танхимын , тактик сургалт/

Уурхайн догол, мөргөцөгт нуралт үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх төлөвлөгөөний биелэлт

Нуралт үүсэхээс сэргийлж уурхайд ашиглалтын үед хөрс хуулалтыг орхигдуулж ашиглалтын системийн хэмжээсүүдийг мөрдөөгүйгээс доголын өндөр хэвийн хэмжээнээс өндөр болж нуралт үүсэх нөхцөлийг бүрдүүлэх магадлалтай.

Нуралт үүсэхээс урьдчилан сэргийлж дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн.

- Нуралт үүсэж болзошгүй газарт анхааруулах тэмдэг тавьсан.
- Хөрс хуулалт, элс олборлолтын зохистой харьцаанд хяналт тавьж ажилласан.
- Уурхайн ашиглалтын системийн хэмжээсүүдийг мөрдөж ажилласан.

8. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Хог хаягдлыг түр хадгалах цэгт ахуйн хог хаягдал, дахивар хог хаягдал, хоолны хаягдал гэж ангилан ялгаж байгаа ба хог хаягдлыг хөрсөнд нэвчихээс сэргийлэн бетон цугтаж хөрсийг бохирдохоос хамгаалсан, бусад овор ихтэй төмөр болон модон хаягдлыг түр хадгалах талбай байгуулан хаягжуулж аж ахуйн болон бусад хэрэгтэй зориулалтаар дахин ашиглахаар хадгалж байна. Сар болгон хог хаягдлыг бүртгэлжүүлж хог хаягдлын хэмжээг тогтоож байна.

Техник, хүнд машин механизмын засвар үйлчилгээнээс гарсан бага хэмжээний тос маслыг цуглуулан зориулалтын битүүмж алдагдахааргүй саванд түр хадгалж, дүүрсэн үед нь “Түмэн Эгшиг” ХХК-тай хийсэн гэрээний дагуу дуудлага өгч нийлүүлж байна.

Зураг: 41 Хогийн цэг

Зураг: 42 Хаягдал тос хадгалах талбай болон сав

Ахуйн хог хаягдлын хэмжээ

Сар болгон хог хаягдлыг бүртгэлжүүлж хог хаягдлын хэмжээг тогтоож ажиллаж байгаа ба энэ онд гарсан хог хаягдлын хэмжээг доорх хүснэгтэнд харуулав.

№	ГАРАХ ХОГ ХАЯГДАЛ	ХЭМЖЭЭ	ЗАЙЛУУЛАХ АРГА ХЭЛБЭР
1	Ахуйн хэрэглээний хуурай хог хаягдал	105 кг	Налайхын “Тохижилт үйлчилгээ” ОНӨААТҮГ-тай гэрээгээр зайлуулсан.
2	Ахуйн хэрэглээний шингэн хог хаягдал	0,80м ³ /хоног	Бохирын цооногт хуримтлуулан тусгай зөвшөөрөл бүхий “Чандмань Налайх” ДЭХГ-тэй байгуулсан гэрээний дагуу зайлуулж байна.
3	Тос маслыг цуглуулан зориулалтын битүүмж алдагдахааргүй саванд хадгалж байна	1 тн	“Түмэн Эгшиг” ХХК-тай хийсэн гэрээний дагуу дуудлага өгч нийлүүлхээр тусгай саванд хадгалж байна.

Хүснэгт: 6 Хог хаягдлын ангилан, зайлуулах хэлбэр

МАК МОНГОЛЫН АЛТ (МАК) ХХК

МАК "ДЭНЖИЙН ЭЛС" ХОГ ХАЯГДЛЫН БҮРТГЭЛИЙН ХҮУДАС

Хэсэг нэгж: "Дэнжийн элс" уулын хэсэг Сар (03)

№	Хог хаягдлын төрөл	Хэмжээ нэгж	Энэ сарын нийт тоо хэмжээ	Дэхиж авчирч авсан тоо хэмжээ	Дэхиж авчирч авсан хуви	Дэхиж авчирч авсан хэргийг
1	Бэрхний булах хог	кг				
2	Хөсний үлдэгдэл	кг	7			
3	Хаягдал тос, тослогсооны материал	кг	40			
4	Хаягдал антифриз	ш	—			
5	Тостой даавуу	кг	2			
6	Тосны шүүр	ш	2			
7	Аккумулятор	ш	—			
8	Хаягдал дутуй, тэм	ш	1			
9	Хаягдал дутуй, жонгон	ш	—			
10	Агаарын шүүр	ш	—			
11	Цаасан хайрцаг ба цаасны хаягдал кг	ш	1			
11	Хувцандар сав нэг сар 227	ш	14			
12	Бусад хувцандар	кг	2			
13	Шилэн сав	ш	—			
14	Повинг	ш	—			
15	Повинг /хонгон цагаан	ш	—			
16	Хаягдал төмөр	кг	40			
17	Хаягдал мод	м ³	—			
18	Гэрлийн шил	ш	4			

Байгаль орчны алба: Хог хаягдлын менежмент

Замар 15: Хог хаягдлын бүртгэл

Үйлдөр, гурвал: Хог хаягдлын бүртгэл

МАК МОНГОЛЫН АЛТ (МАК) ХХК

№	Хог хаягдлын нэр	Хэмжээ нэгж	Хэмжээ	Огноо	Эх үүсвэр	Хадгалалт	Устгал	Төгсгөл
1	Хаягдал моторын тос	тонн						
2	Тонуул	тонн	0,01					
3	Хаягдал антифриз	тонн						
4	Тостой даавуу	тонн						
5	Тосны шүүр	тонн						
6	Хаягдал аккумулятор	тонн						
7	Дутуй том	тонн						
8	Дутуй жонгон	тонн						
9	Агаарын шүүр	тонн						
10	Цаасан хайрцаг	тонн						
11	Төмрийн хаягдал	тонн	0,05					
12	Модны хаягдал	тонн						
13	Хөсний жонгон	тонн						
14	Тосны хоосон сав, 10л/25 л	тонн						
15	Уулзгаачийн сав, агаржуулагчийн сав	тонн						
16	Гэрлийн шил	тонн						
17	Цаар усны хувиандар сав	тонн	0,01					
18	Цөөрөгтөний болсын хувиандар сав	тонн						

Зураг: 43,44 Хог хаягдлын сар бүр бүртгэх хуудас

9. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ, ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ХЭРЭГЖИЛТ

Зорилго: Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хяналтын цэгүүдэд, хуваарийн дагуу хийж уурхайн үйл ажиллагаанаас үүсэх нөлөөллийг хянах, зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтрүүлэхгүй байхад оршино.

Төслийн БОННУ-гээр зөвлөмж болгосон мониторингийн цэгүүдэд агаарын чанар, усны чанар, хөрсний бохирдлын хяналт, судалгааг тогтсон хугацаанд гүйцэтгэсэн. */Ус, хөрсний шинжилгээний дүнг хавсаргав./*

Усны чанарын хяналт:

Унд ахуйд хэрэглэж буй худгийн усанд БОННУ-нд зөвлөсөний дагуу механик, химийн найрлага, бактериологийн шинжилгээг хийлгэсэн бөгөөд шинжилгээний үр дүнгээр гарсан үзүүлэлтүүд нь Монгол улсын унд ахуйн усны стандартын /MNS 900:2005/ шаардлагыг хангаж байна.

Хүснэгт: 7 Бактериологийн шинжилгээний дүн

Үзүүлэлтүүд	Стандарт	Нэгж	Зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ	Гүний худаг-1	Ундны ус
Бактерийн ерөнхий тоо	MNS ISO 6222:1998	1 мл-д	100	9	9
Халуунд тэсвэртэй гэдэсний бүлгийн нянгийн тоо	MNS ISO 9308-1:1998	100 мл-д	илрэхгүй	илрээгүй	илрээгүй
Калиформ гэдэсний бүлгийн нянгийн тоо	MNS ISO 9308-:1998	100 мл-д	илрэхгүй	илрээгүй	илрээгүй
Гэдэсний бүлгийн эмгэг торогч нян	MNS ISO 19250:2017	25 мл-д	илрэхгүй	илрээгүй	илрээгүй
Clkstridium perfringens	MNS ISO 6461-2:1998	100 мл-д	илрэхгүй	илрээгүй	илрээгүй

Хөрсний бохирдлын хяналт:

Уулын хэсгийн шимт хөрсний овоолго, Олборлолтын блок орчим, хог хаягдлын цэгийн ойролцоо, ШТМ хадгалах газраас бохирдлыг хянах зорилгоор хөрсний дээжүүдийг итгэмжлэгдсэн лабораторит шинжлүүлсэн бөгөөд шинжилгээний дүнгээр Монгол улсын хөрсний стандартын зөвшөөрөгдөх үзүүлэлтээс давсан үзүүлэлт байхгүй байна.

№	Он	Цэгийн нэр	Sr	Cd	Pb	Cu	Zn	Cr
			ppm	ppm	ppm	ppm	ppm	ppm
1	2022.04.07	Шимт хөрс овоолго	319.7	илрээгүй	20.0	28.6	69.5	илрээгүй
	2022.08.17		312.9	0.005	9.7	29.3	23.2	0.005
2	2022.04.07	Хог хаягдлын цэг	294.9	0.005	10	31.4	36.9	0.005
	2022.08.17		246	0.005	12	28.5	23.6	0.005
Хүлцэх агууламж /MNS 5850:2019/			150	3,0	100,0	100,0	300,0	150,0
Хортгой агууламж /MNS 5850:2019/			1000,0	10,0	500,0	400,0	500,0	600,0
Аюултай агууламж /MNS 5850:2019/			1800,0	20,0	1200,0	1500,0	1000,0	1000,0

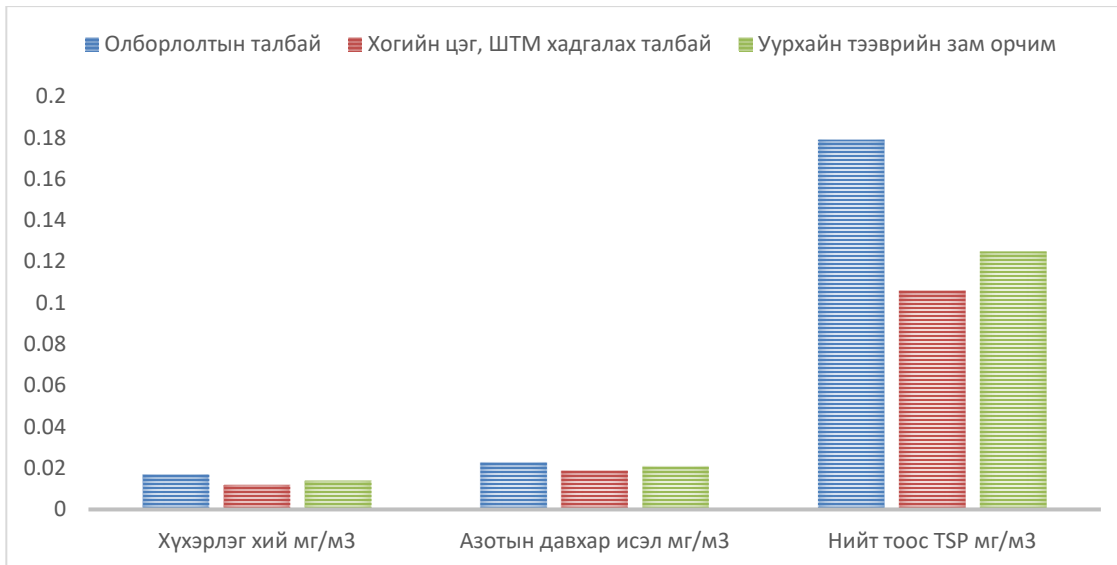
Хүснэгт: 8 Хөрсний шинжилгээний дүн

Агаарын чанарын хэмжилт:

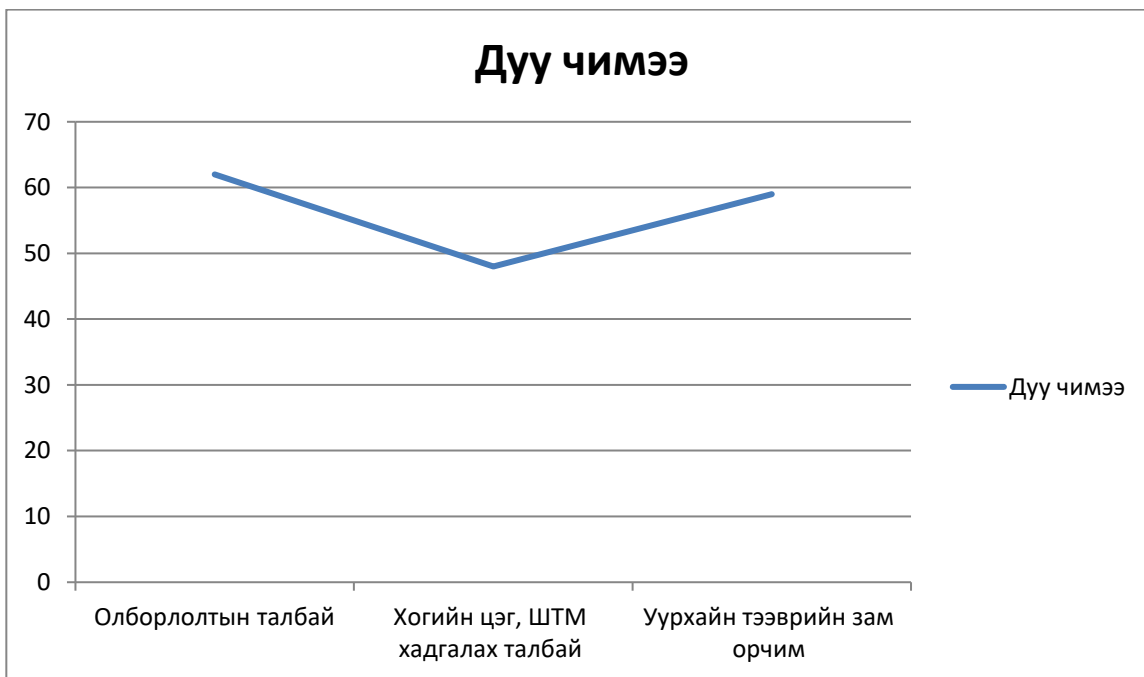
Агаарын чанарын хэмжилтийг: Уурхайн үйл ажиллагаанаас агаарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг хянах зорилгоор Байгаль орчин хэмжил зүйн төв лаборатори болон дотоодын “3M EVM Series Environmental monitor” багажаар хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн.

Итгэмжлэгдсэн лабораторийн сорилын дүн

График: 2

График: 3 Дуу чимээний сорилтын дүн

Дээрх хэмжилтийн дүнгээс үзэхэд агаар бохирдуулагч бодисын хэмжээ Монгол улсын агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2016 болон Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй, ажлын байрны орчин MNS 4990:2010, Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн шуугианы норм, аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага стандартуудыг хангаж, бохирдуулагч бодисын хэмжээ хүлцэх хэмжээнээс бага байна.

Зураг: 45,46 Хэмжилтийн явц

Хүснэгт :7 Агаарын чанарын хэмжилтийн үзүүлэлтүүд

№	Үзүүлэлт		Багажны хэмжих нэгж	Хэмжсэн үзүүлэлт			Стандарт хэмжээ		Стандарт нэгжид шилжүүлэв		
				min	max	avg	Нэгж	Хэмжээ /20 мин/	max	min	avg
1	NO2	Азотын давхар исэл	ppm	0	0,5	0,1	µг/м ³	85	0	0.3	0.1
2	SO2	Хүхрийн давхар исэл	ppm	0	0,4	0	µг/м ³	450	0	0.3	0
3	CO	Нүүрстөрөгчийн оксид	ppm	0,0	1,0	0,0	µг/м ³	60000	0.0	1.0	0.0
4	CO2	Нүүрс хүчлийн хий	ppm	0	50	2	µг/м ³	1800	0	10	2
5	PM10	Том ширхэглэгт тоосжилт	мг/м ³	0,005	0,020	0,010	µг/м ³	100	6	20	12
6	PM2.5	Нарийн ширхэглэгт тоос	мг/м ³	0,015	0,031	0,022	µг/м ³	50	12	34	27
7	PID	Дэгдэмхий органик бодис	ppm	15	16	15,6	µг/м ³	0.001	14.1	15.8	11.6
8	Temp	Температур	°C	x ¹			°C		-		
9	RH	Харьцангуй чийгшил	%	0,0	29,2	21,9	%	30-60	0.0	23.2	11.9
10	Dew pt	Чийгшил	°C	0,0			°C		0.0		
11	Координат			град	мин	сек	ДТД		Нэгжийн шилжүүлэг 1 ppm = 1 µг/м ³ 1 мг/м ³ x 1000 = 1 µг/м ³		

Дүгнэлт: Дээрх хэмжилтийн дүнгээс үзэхэд агаар бохирдуулагч бодисын хэмжээ Монгол улсын стандарт болон олон улсын стандартын зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс бага байна.

Өмнөговь аймгийн нөхөн сэргээлт болон ногоон байгууламжийн талбайнуудтай танилцан, туршалга судлах:

2022 оны 04-р сарын 14-нөөс 15-ний хооронд Өмнөговь аймгийн Даланзадгад суманд 2006 оноос 10 жилийн хугацаатай хэрэгжиж буй Монгол-Солонгосын хамтарсан “Ногоон хэрэм” төслийн мод үржүүлгийн талбай, Баянзаг дахь заг үржүүлгийн газар, “Энержи ресурс” ХХК-ийн мод үржүүлгийн талбай, Хөөвөр, Бараадууз гуайн талбай нартай танилцан туршлага судалсан.

Зураг: 47 Ногоон хэрэм төслийн талбайтай танилцаж буй байдал

Зураг: 48 “Энержи ресурс” ХХК-н мод үржүүлэгтэй танилцаж буй байдал

Хүснэгт: 8 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн зардал

Шинжилгээний төрөл	Хамрах хүрээ	Хэмж их нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгж зардал, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэгч	Хамтран хэрэг- жүүлэгч	Биелэлтийн шалгуур	Баримтлах хууль стандарт
Хөрс									
Хөрсний агро химийн үндсэн үзүүлэлтүүд	Хогийн цэг, шимт хөрсний овоолго, олборлолтын блок, ШТМ хадгалах талбай	удаа	4	59600	238400	“Монголын алт” (МАК) ХХК	Ханлаб ХХК, ЦУОШГ-н харьяа БОХЗЛ	Шинжи лгээ -ний дүн	MNS 5850:2008
Хүнд элементийн шинжилгээ /12 элемент/ Дүн		удаа	4	36000	144000				
Агаар									
NO ₂ , SO ₂	Дотоод тээвэр ба шигшүүр, Хөрсний овоолго уурхайн карьер, Технологийн зам	удаа	3	13000	39000	“Монголын алт” (МАК) ХХК	ЦУОШГ-н харьяа БОХЗЛ	Шинжилгээ -ний дүн	Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага, MNS 4585 :2007
Тоос PM10, PM2.5			3	20000	60000				
Дуу чимээ Дүн			3	3000	9000				
Ус									
Усний хими	Гүний худаг	удаа	4	55000	220.000	“Монголын алт” (МАК) ХХК	Ханлаб ХХК, ЦУОШГ-н харьяа БОХЗЛ	Шинжилгээ -ний дүн	MNS 0900:2010
Бактериологийн шинжилгээ	Ундны ус	удаа	4	54500	218.000				
Хүнд металлын шинжилгээ	Хаягдал ус	удаа	4	54500	218.000				
Дүн Нийт дүн					656.000 1.146.400төг				

10. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ УДИРДЛАГЫН ТОГТОЛЦООГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Авах арга хэмжээ	Хугацаа, давтамж	Зардал мян /төг/	Хэрэгжүүлэгч	Гарах үр дүн	Гүйцэтгэл
Евро блок үйлдвэрийн харьяа уулын хэсэгт БОУТ ISO14001:2015 стандартыг нэвтрүүлэх	2 ба 3-р улирал	-	ХБҮ, БОА	Олон улсын стандартад нийцсэн байгаль орчны үйл ажиллагаа явуулах	Хэрэгжилтийн шатанд явж байна.
Байгаль орчны самбарт мэдээллийг тогтмол шинэчлэх	Жилийн турш	-	Байгаль орчны мэргэжилтэн	БОУТ-г хэрэгжүүлэх	Байгаль орчны шинэ мэдээлэл, амжилт, зөрчил дутагдлыг мэдээллийн самбарт тогтмол оруулж байна
Батлагдсан хөтөлбөрийн дагуу Үйлдвэрийн нийт ажиллагсад сургалт орж байх	Жилийн турш	100.000	Байгаль орчны мэргэжилтэн	БОУТ-г хэрэгжүүлэх	Сургалтын төлөвлөгөөг батлуулж, төлөвлөгөөний дагуу сургалтыг тогтмол орж байна.
Хаягдал усны дүгнэлт гаргуулах	2улирал	49.206	Байгаль орчны мэргэжилтэн	Усны тухай хууль, Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах	“Усны газар” –аар Хаягдал усны дүгнэлтийг гаргуулсан
Уурхайн ус ашиглалтын дүгнэлт гаргуулан, гэрээ байгуулах	2-р улирал	100.000	БО-ны мэргэжилтэн	Усны тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах	Ус ашиглах дүгнэлтийг Туул голын сав газрын захиргаанаас гаргуулж, Нийслэлийн байгаль орчны газартай гэрээ байгуулсан.
Дүн		249.206			

11. ОЛОН НИЙТЭД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ, ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Дэнжийн элсний ордыг ашиглах төслийн явцын талаар болон ашиглалтын үйл ажиллагааны явцын талаар уулын хэсгийн дарга болон Евро блок үйлдвэрийн удирдлага нь Нийслэлийн БОГ, Нийслэлийн МХГ, Налайх дүүргийн ЗДТГ болон МХХ бусад холбогдох газруудын ажилтнуудад танилцуулж, мэдээлэл өгч байсан.

2022 оны уурхайн үйл ажиллагаа болон байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөлөл, түүнээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ, нөлөөлөлийг бууруулах чиглэлээр хийгдсэн ажлууд мөн компани нийгмийн хариуцлага, үйл ажиллагааны тухай налайх дүүргийн V-р хорооны иргэдэд 2022.11.9 ний өдөр тайлагнаж, хэлэлцүүлэг зохион байгуулахаар болсон.

Сар өдөр	Хаана	Тайлбар
2022-11-09	Багийн Иргэдийн нийтийн хуралд	Урьд оны төлөвлөгөөний биелэлтийг хэлэлцүүлэх
2022-11-15	Нийслэлийн байгаль орчны газар	Энэ оны төлөвлөгөөний биелэлтийг дүгнүүлэх
2022-12-15	БОАЖЯ-ны ХБОБНУГ-т	Тайланг хянуулах, бүртгүүлэх

ДҮГНЭЛТ

Уурхайн үйл ажиллагааг хэвийн явуулах үүднээс тогтоосон хууль тогтоомжийн дагуу дүрэм журмыг чанд сахин холбогдох шаардлага стандартуудыг мөрдлөг болгон ажиллахаас гадна байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах , нөхөн сэргээх ажлыг хийж гүйцэтгэсээр ирсэн билээ.

Энэ онд БОМТ-д тусгагдсан сөрөг нөлөөллийг бууруулах ажлын хүрээнд 11 ажил төлөвлөсөн ба бүрэн гүйцэтгэлтэй хийгдсэн. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт 7 ажил хийхээр тусгагдсанаас биелэлт 100 %, Удирдлага зохион байгуулалтын 5 ажил төлөвлөснөөс 4 ажил бүрэн хийгдэж үлдсэн нэг ажил болох ISO 14001:2015 стандартыг баталгаажуулах ажлын биелэлт 80 %- тай хийгдэж байгаа ба нийт **96 %-** ийн гүйцэтгэлтэй байна.

2022 оны БОМТ-д **12.089.200** төгрөг төлөвлөсөн бөгөөд гүйцэтгэлээр **14.295.606** төгрөг зарцуулсан байна.

Цаашид бид уурхайн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд үзүүлж болох аливаа сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, хамгийн бага байлгахын тулд урьдчилан сэргийлэх хамгаалах арга хэмжээнүүдийг үе шаттайгаар төлөвлөж хэрэгжүүлэх болно.

ЗАРДЛЫН ЗАДАРГАА

№	Хийгдсэн ажлууд	Мөнгөн дүн /төг/
Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх		
1	Зам талбай, ногоон байгууламж, усалгаа, арчилгаа, бордоо	5.000.000
2	Дүйцүүлэн хамгаалах ажил	8.000.000
Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх		
1	Хаягдал усны дүгнэлт, ус бохирдуулсны төлбөр	50.000
2	Ус ашиглалтын дүгнэлт гаргуулан, гэрээ байгуулах	100.000
Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх		
1	Ус, Хөрс, Агаарын шинжилгээ	1.146.400
Нийт		14.295.606

ХАВСРАЛТ МАТЕРИАЛУУД

1. ААН-ийн гэрчилгээний хуулбар
2. Ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрлийн хуулбар
3. Туул голын савын газрын захиргаанаас гаргасан 2022 оны ус ашиглуулах дүгнэлтийн хуулбар
4. Нийслэлийн БОГ-тай байгуулсан ус ашиглах гэрээний хуулбар
5. Ус ашигласны төлбөрийн баримт
6. Усны шинжилгээний дүнгийн хуулбар
7. Хөрсний шинжилгээний дүнгийн хуулбар
8. Агаарын шинжилгээний дүнгийн хуулбар
9. Налайх дүүргийн “Тохижилт үйлчилгээ” ОНӨААТҮГ-тай байгуулсан гэрээний хуулбар
10. “Чандмань Налайх -ДЭХГ”ОНӨААТҮГ-тэй байгуулсан гэрээний хуулбар
11. “Усны газар”-аар гаргуулсан хаягдал усны дүгнэлт
12. Түмэн эгшиг ХХК –тай байгуулсан Техникийн тос тосолгооны шингэн хаягдал тос хүлээлгэн өгөх, хүлээн авах гэрээний хуулбар.

	төлөвлөгөөний биелэлт									
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний биелэлт	5	—	—	—	—	—	2	—	
5	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний биелэлт	5	—	—	—	—	—	—		
6	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	10	10	10	10	10	10	10	10	
7	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	5	5	5	5	5	5	5	5	
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн биелэлт	5	5	5	5	5	5	5	5	
9	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт	5	5	5	5	5	5	5	5	
10	Аймаг, сумын орон нутгийн төрийн захиргааны байгууллагын шаардлагаар хийсэн ажил болон нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөний биелэлт	5	5	5	5	4	5	5		
	Нийт оноо	100	90	95	100	95	99	100	100	97

Тайлбар: Бүрэлдэхүүн хэсэг тус бүрт биелэлтээс нь хамааран авсан байвал зохих оноог тогтоосон ба ажлын хэсгийн гишүүн тус бүрийн өгсөн онооны энгийн арифметик дунжийг бүрэлдэхүүн хэсэг тус бүрт тооцож гаргана. Гишүүдийн бүрэлдэхүүн хэсэг тус бүрт өгсөн онооны энгийн арифметик дунжийн нийлбэр нь нийт оноо болно. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн биелэлтийн нийт оноо нь 90-аас доош байвал төлөвлөгөөний биелэлтийг хангалтгүй гэж үзнэ. Тухайн жилд дүйцүүлэн хамгаалах ажил төлөвлөгдөөгүй бол нөхөн сэргээх арга хэмжээ рүү, түүх соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээ төлөвлөгдөөгүй бол сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний биелэлт рүү шилжүүлж тооцно.

Ажлын хэсгийн ахлагч: _____ /Ч.Мөнхбаяр/ (Гишүүн 1) /99112389/

Ажлын хэсгийн нарийн бичгийн дарга: _____ /Ж.Батзолбоо/ (Гишүүн 2) /99198140/

Гишүүд:

Нийслэлийн Мэргэжлийн хяналтын газрын

Байгаль орчны хяналтын улсын ахлах байцаагч _____

9022070280
773322 9877049

_____ /Б.Энхбат/ (Гишүүн 3) /99903391/

Туул голын сав газрын захиргааны

Усны нөөц, ус ашиглалтыг зохицуулах албаны

даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч _____

_____ /П.Энхбаяр/ (Гишүүн 4) /99596945/

Дүүргийн байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч _____

_____ /Д.Ариунболд/ (Гишүүн 5) /88099209/

Тухайн нутаг дэвсгэрийг хариуцсан байгаль хамгаалагч _____

_____ /Э.Бат-Эрдэнэ/ (Гишүүн 6) /99159818/

Нөлөөллийн бүсэд оршин сууж буй иргэдийн төлөөлөл _____

_____ /Гишүүн 7)

Хүлээн зөвшөөрсөн:

“Монголын алт” ХХК –ийн Евро блок үйлдвэрийн дарга _____

_____ /Д.Бадамдамдин/

“Монголын алт” ХХК-ийн /MV-015573/ 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгах санал:

1. Хадгалсан шимт хөрсний чанарыг тодорхойлж, үржил шимийг сайжруудахад тохирсон арга хэмжээ авч ажиллах /сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөнд тусгах/